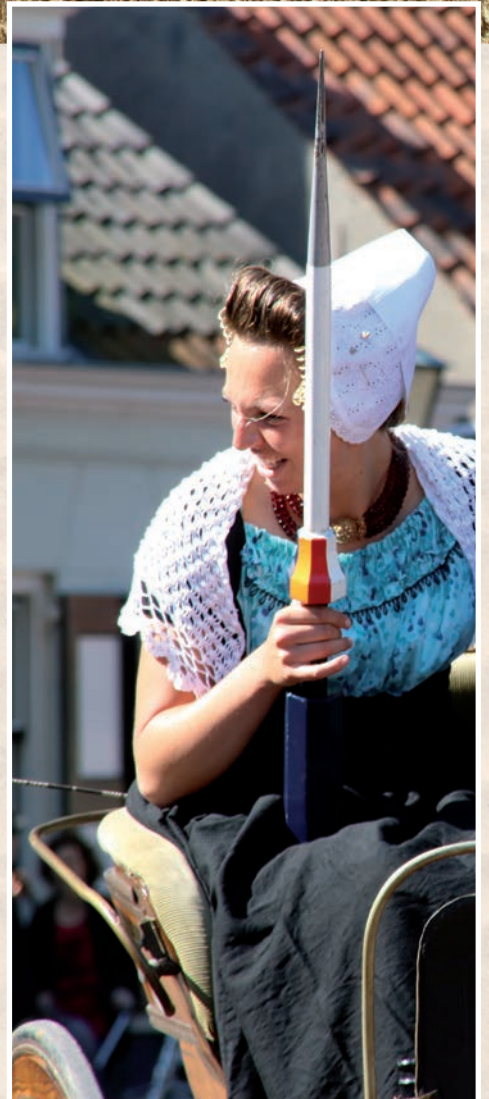

TOEKOMSTVISIE

Koudekerke - Dishoek

Niet méér, wel beter.

November 2016

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	pagina
① Inleiding	3
② De identiteit van Koudekerke en Dishoek	5
2.1 Ons historisch DNA	5
2.2 Koudekerke en Dishoek anno 2016	7
③ Visies	8
3.1 De kernen Koudekerke (bij de stad) en Dishoek (aan zee)	8
3.2 Onze dorpskern en haar ontsluiting	10
3.3 Onze sociale kant	11
3.4 Onze economie	13
3.5 Onze jeugd	14
3.6 Onze woningen	15
3.7 Onze duurzaamheid	16
④ Samenvatting en uitvoeringsprogramma	18
⑤ Verantwoording	23

1. Inleiding

Deze toekomstvisie is het resultaat van een initiatief van de dorpsraad en de ondernemersvereniging van Koudekerke, dat vanuit de gemeente Veere is ondersteund. Het geeft een overzicht van wat bewoners en ondernemers van Koudekerke en Dishoek aan ontwikkelingen wensen in de komende jaren tot circa 2030. Bij het voorbereiden en opstellen van dit document werden de volgende ontwikkelingen in ogenschouw genomen:

De demografische ontwikkeling:

Naar verwachting zal de bevolking van Koudekerke licht dalen in aantal. Dat is een trend die zich voor vrijwel heel Zeeland aftekent. De bevolking zal vergrijzen en het aantal basisschoolkinderen neemt af of blijft, op zijn best, gelijk.

Economische ontwikkelingen:

Om een gemeenschap vitaal te houden is economische dynamiek nodig. Bedrijven starten, groeien en verhuizen steeds opnieuw. Als er geen ruimte meer is voor volumegroei, of als deze ongewenst is, moet vernieuwing gezocht worden zowel in ontwikkeling van kwaliteit, als in aanpassing aan maatschappelijke veranderingen. Voor de komende jaren is dit met name aan de orde voor het toerisme en de regionale verzorging. Het accent moet hier liggen op kwaliteitsverbetering en niet op kwantitatieve groei.

Verkeer:

In de komende jaren zullen zich ook in het verkeer veranderingen voordoen. Toename van e-bikes, toename van groepsfietsers (wielrennen en off-road), meer wandelaars en stabilisering van het aantal ruiters. Het volume van het toeleverend verkeer in de dorpskern nadert de grens van het mogelijke. Elektrisch (auto)rijden zal toenemen en daarmee ook de vraag naar faciliteiten (oplaadpunten) hiervoor.

Burgerinitiatieven:

De bereidheid van burgers om als vrijwilliger structureel bij te dragen aan gemeenschappelijke activiteiten en aan het besturen van bijvoorbeeld verenigingen of de dorpsraad neemt af. Aan de andere kant zijn steeds voldoende mensen bereid tot incidenteel vrijwilligerswerk, bijvoorbeeld waar het gaat om hulp aan vluchtelingen en aan medeburgers die hulp nodig hebben. Dit contrast geeft stof tot nadenken.

Klimaatontwikkelingen en energievraagstukken:

De noodzaak om het gebruik van fossiele brandstoffen te beperken, de toenemende problemen van wateroverlast als gevolg van hevige neerslag en de risico's en beperkte duurzaamheid van traditionele energievormen staan nationaal en internationaal op de agenda. De oplossing van deze problemen is niet altijd dichtbij. Lokaal zullen initiatieven genomen moeten worden die bijdragen aan de oplossing van deze problemen waardoor risico's kunnen worden beperkt.

Ontwikkelingen in de zorg:

Een belangrijk element van een goede kwaliteit van leven is de aanwezigheid en de hoge kwaliteit van de zorg. Voor Koudekerke en Dishoek is met name de eerstelijnszorg van belang: huisarts, apotheek en fysiotherapie. En vooral ook de traditionele thuiszorgfuncties die dagelijks hulp en ondersteuning bieden aan mensen thuis. Op het moment van schrijven van deze visie zijn van de recent in gang gezette ontwikkelingen nog niet alle voor- en nadelen goed zichtbaar. Naar verwachting zal het nog enkele jaren duren voordat deskundigen en betrokkenen een houtsnijdende mening kunnen vormen over de effectiviteit die de in gang gezette veranderingen in de zorg opleveren. Dat Koudekerke en Dishoek ook over vijftien jaar (nog steeds) een volwaardige en goed functionerende eerstelijnszorg nodig hebben staat als een paal boven water. De zorg blijft derhalve in dit document vrijwel onbesproken, maar dat moet niet worden opgevat als zou dit de bewoners van Koudekerke en Dishoek onberoerd laten.

Op dit moment zijn bewoners en ondernemers in grote lijnen tevreden over het voorzieningenniveau, het woongenot en het welzijn in Koudekerke en Dishoek. Tegen de achtergrond van de hierboven genoemde ontwikkelingen is er het besef dat een bewuste sturing in een goede, verstandige richting noodzakelijk is om ervoor te zorgen dat ook over vijftien jaar iedereen nog tevreden is. Maatgevend voor deze dorpsvisie is niet de tevredenheid van nu, maar de uitdagingen en kansen van de toekomst.

Bij het opstellen van deze dorpsvisie heeft de stuurgroep goed geluisterd naar de meningen en ideeën van bewoners, ondernemers, verenigingen en maatschappelijke instellingen van het dorp. Het intensieve contact leverde een groot aantal inspirerende ideeën op, maar tegelijkertijd ook het besef dat partijen tegenstrijdige belangen kunnen hebben. Er kan dan weleens sprake zijn van onverenigbare wensen. Bij de totstandkoming van deze dorpsvisie is ieders belang in gelijke mate gewogen en hebben de samenhang, de logica en de realiteitszin geleid tot de gemaakte keuzes. Niettemin zullen sommigen zich niet in alle onderdelen van de dorpsvisie kunnen vinden: de visie gaat hen misschien niet ver genoeg, of juist te ver. Naar de toekomst ligt er voor partijen met tegengestelde belangen de uitdaging om op basis van deze visie tot goede afspraken en verdere samenwerking te komen.

Deze toekomstvisie is geen statisch document. In de loop van de tijd zullen er aanleidingen ontstaan om de visie bij te stellen, maar deze visie blijft een geldig ijkpunt en een stip op de horizon om dynamiek en samenwerking op gang te brengen.

2. De identiteit van Koudekerke en Dishoek

Koudekerke

De oudste bodemvondsten uit de omgeving van Koudekerke stammen uit de Romeinse tijd, variërend van 70 tot 161 jaar na Christus. Dat wil niet zeggen dat er toen al een Koudekerke bestond. Ook de hoge vliedberg aan de Meindersweg bestond waarschijnlijk al eerder dan het dorp met de naam Koudekerke. Deze kunstmatige vluchtheuvels stammen uit de 11e eeuw. De naam Koudekerke komt voor het eerst voor in 1198. De ligging van de kern van het dorp is terug te voeren op de aanwezigheid van een wat hoger gelegen kreekkrug, die bijna 1000 jaar geleden natuurlijk heel goede vestigingscondities bood. De plaatsnaam Koudekerke wordt wel in verband gebracht met het gemeentewapen dat vanaf 1817 in gebruik is. Het toont een kerk met daarnaast een kale boom en dit lijkt te verwijzen naar een verlaten kerk in een gure omgeving. Maar dit is maar één verklaring voor de naam; er zijn er namelijk meer.

Koudekerke is een kerkringdorp in een eeuwenoud landbouwgebied. Rond 1850 bestond het dorp eigenlijk alleen uit een bebouwde ring rondom de kerk. De hervormde kerk op het Dorpsplein stamt uit het midden van de zeventiende eeuw. Deze is daar gebouwd op de plaats van een grotere kerk, de St.-Michaëlkerk, die in de Tachtigjarige Oorlog verloren is gegaan. De oudste woonbebouwing aan het Dorpsplein stamt uit de negentiende eeuw. De Rijksdienst van de Monumentenzorg noemt hierbij de panden 15-17, 30-32, 36-39. Het eetcafé 't Zeeuws Genot (voorheen De Oude Smidse) herinnert met haar luifel en travalje aan de hier gelegen smederij. Daarnaast is ook het voormalige gemeentehuis uit 1877 een karakteristiek onderdeel van het Dorpsplein. De gietijzeren pomp uit 1890, de muziektent uit 1927 en het gereconstrueerde muurtje rond de kerk zorgen voor een authentieke uitstraling van het Dorpsplein, dat als het historisch hart van het dorp beschouwd kan worden. Op een steenworp afstand van het Dorpsplein ligt aan de Kerkhoflaan de oude begraafplaats, die tot aan de Tweede Wereldoorlog in gebruik is geweest. Een aantal grafmonumenten en een grafkelder getuigen daar nog van.

Karakteristieke panden vinden we tegenwoordig ook nog aan de voormalige uitvalswegen vanaf het Dorpsplein, waar zich de eerste uitbreidingen van het dorp hebben ontwikkeld. De vroegste voorbeelden hiervan zijn te vinden in de Badhuisstraat, de Biggekerksestraat, de Braamweg, de Brouwerijstraat, de Dishoekseweg, de Schuttestraat en de Tramstraat. De lintbebouwing aan de Kerkhoflaan en de Middelburgsestraat is jonger en stamt uit het begin van de twintigste eeuw. De Stationsstraat en het Lange Weegje zijn mooie voorbeelden van de eerste, wat grotere uitbreidingen. Na de Tweede Wereldoorlog is het dorp sterk uitgebreid en zijn er in verschillende perioden nieuwe woonwijken bijgebouwd. Iedere wijk is karakteristiek voor de periode waarin zij is gebouwd: West van 1953-1966, Zuid-Oost van 1966-1972, West II van 1968-1972, Zuid van 1974-1980, De Meulhoek van 1980-1986, Plan Thomasen in 1989, Koningshof 1 van 1992-1996, Koningshof 1a van 2008-2009 en Couburg van 2006-2012. Daarnaast kwam in 1988 een bedrijventerrein tot ontwikkeling genaamd Karreveld, dat in 2010 werd uitgebreid met Karreveld II. Al deze uitbreidingsplannen zijn karakteristiek voor de naoorlogse stedenbouw in Nederland en als zodanig niet typerend voor Koudekerke in het bijzonder.

Dishoek

Dishoek behoorde tot de voormalige gemeente Koudekerke. Toch hadden de mensen aan de duinvoet weinig met het dorp van doen. Zij vormden een gemeenschapje op zich. Hier ontwikkelde zich vanaf omstreeks 1930 het toerisme. Er verrezen toen verschillende hotels waarvan alleen het karakteristieke eetcafé en pension Duinlust is overgebleven. De Tweede Wereldoorlog onderbrak de toeristische ontwikkeling, maar later ging deze weer in volle vaart door. Er zijn vele woningen en vakantieaccommodaties bijgebouwd. Kenmerkend is de Rooms-Katholieke openluchtkerk die in 1963 is gereedgekomen, de St.-Michaëlskerk, genoemd naar de patroonheilige van Koudekerke. Landschappelijk wordt de omgeving van Dishoek gedomineerd door de hoge duinen. Hier vond op 30 juni 1566, in de zogenaamde Slobberduinen, de eerste hagenpreek in Nederland plaats. In de duinen bevinden zich twee kustlichten die in 1950 zijn gebouwd. Zij vervingen de oude lichtbakens die hier lange tijd stonden. De woning van de lichtwachter bevindt zich nog altijd aan de voet van de duinen.

Buitengebied

Het landelijke karakter van Koudekerke wordt gekenmerkt door de nabijheid van het stadsgewest Middelburg-Vlissingen. De akkerbouwgebieden direct rond het dorp en de parkachtige omgeving van de buitenplaatsen Ter Hooge, Der Boede en Moesbosch zorgen enerzijds voor een natuurlijke buffer naar het stadsgewest en anderzijds accentueren ze juist ook het compacte karakter van de bebouwing van het dorp zelf. Het buitengebied van Koudekerke kent een aantal historische objecten die de geschiedenis van het gebied kenmerken. Huis Der Boede is daarvan misschien wel het bekendste en tevens het oudste. Van oorsprong stond hier een ridderhofstede uit de dertiende eeuw. Het landhuis zoals we het nu kennen stamt uit 1752. Het is gelegen aan de Vlissingsestraat waaraan in de negentiende eeuw meer landhuizen werden gebouwd: Huis Moesbosch in 1871, Huis Albertine in 1913 en Huis Ter Schelde in 1910. Het Huis Moesbosch kent nog een koetshuis en een grafkelder die de familie Van Doorn toebehoort. Bij zowel Huis Der Boede als Huis Moesbosch behoorde een boerderij die er in beide gevallen nog is.

In de omgeving van Koudekerke staan nog verschillende andere interessante boerderijen. De oudste is terug te vinden aan de Dishoekseweg waarvan de muurankers bewijzen dat het woonhuis uit 1658 stamt. De meeste van deze oude boerderijen zijn beschreven door Mattheüs Gargon in zijn Walcherse Arcadia. Zo zijn er aan de Vlissingsestraat, de Dishoekseweg, de Breeweg, de Braamweg, de Duinweg en de Groeneweg boerderijen die het beeld bepalen van het Koudekerkse platteland. Kort na de verwoestende inundatie van Walcheren in 1944 werden er specifiek ontworpen noodboerderijen gebouwd. Hiervan zijn nog toonaangevende exemplaren aanwezig; Het Blauwe Hof aan de Breeweg, en de boerderij aan de Groeneweg 1. De nog aanwezige schuur aan de Middelburgsestraat 166 herinnert aan de afbraak van boerderijen tijdens de Tweede Wereldoorlog. Zij stonden in het schootsveld van de bunkers van het landfront en moesten daarom verdwijnen. De meest imposante noodboerderij staat aan de voet van de duinen aan het einde van de Strandweg. Tegenwoordig is Hof aan Zee hier gevestigd. Tot de meest gezichtsbepalende gebouwen van Koudekerke behoort de ronde stellingmolen De Lelie uit 1872.

Tweede Wereldoorlog

De Tweede Wereldoorlog heeft diepe sporen getrokken in de geschiedenis van Koudekerke en omgeving. Militaire belangen hadden hier prioriteit. Zo werd er zonder inspraak van de bevolking een tankgracht gegraven en zijn daarachter vele bunkers voor mitrailleur- of anti-tankgeschut gebouwd. In de duinen van Dishoek werden bunkers gebouwd ten dienste van een kustbatterij als onderdeel van de Atlantikwall. Na de oorlog zijn veel van deze bunkers gesloopt. Ook tal van sporen van de militaire gebeurtenissen zijn uit het landschap verloren gegaan. Toch staan in de duinen van Dishoek en Valkenisse nog verschillende bunkers. Dit gebied vormt anno 2016 nog het meest intacte slagveld van de Slag om de Schelde. Langs de tankgracht, in Koudekerke vaak 'tankval' genoemd, zijn maar enkele bunkers verdwenen en de nog resterende bunkers dienen als schoolvoorbeeld van vestingbouw uit de twintigste eeuw. De tankgracht is nu een rijksmonument van internationale importantie dat duidelijk boven het gemeentelijk belang uitstijgt. Ten noorden van Koudekerke maakt hij een kleine knik, omdat bij de aanleg in de oorlogsjaren de toen net nieuwe Algemene Begraafplaats van het dorp is ontzien. Zoals dat gebruikelijk is in Nederland, staat op de begraafplaats het monument voor de gevallen van het dorp. Zij die omkwamen gedurende de inundatieperiode liggen op een speciaal veld begraven en hun graf is voorzien van een bescheiden tegel met daarop de persoonlijke informatie.

Waardering voor cultuurhistorisch kapitaal

Met het dorpskarakter van Koudekerke moet weloverwogen worden omgegaan. In het bijzonder met het Dorpsplein, de lintbebouwing en de ruimtelijke kwaliteit van het buitengebied. De hierboven genoemde karakteristieke gebouwen en verdedigingswerken verdienen eveneens een hoge waardering omdat zij ons cultuurhistorisch kapitaal vormen. Dit kapitaal moet door alle verantwoordelijken herkend en blijvend gewaardeerd worden. Idealiter zouden de verschillende objecten op een aantrekkelijke manier met elkaar verbonden moeten worden. Verbindingen tussen de bunkerroute en de begraafplaats met de oorlogsgraven en het oorlogsmonument zijn eenvoudig te realiseren. Gezien de groeiende publieke belangstelling voor de Slag om de Schelde ligt het voor de hand om ook het landfront en het voormalige slagveld in de duinen van Dishoek en Valkenisse meer onder de aandacht van het publiek te brengen. Tevens kan dan een meer passende plek worden gezocht voor het monument voor de gevallen soldaten, dat nu is gesitueerd op de historisch minder verantwoorde locatie bij de toeristenkerk in Dishoek. Dit alles is dan weer te verbinden met wat verder weg gelegen elementen, zoals het Nollebos in Vlissingen en het bunkermuseum in Zoutelande. Dat geldt ook voor de landhuizen en de 'buitens' elders op Walcheren die door gemeentelijke of provinciale routes met elkaar kunnen worden verbonden.

2.2 Koudekerke en Dishoek anno 2016

Koudekerke heeft een gevarieerd samengestelde bevolking. Aan de ene kant geboren en getogen Koudekerkenaren en aan de andere kant mensen van elders, die zich hier later hebben gevestigd. Voor beide groepen is het hier goed wonen. Het dorp is niet overwegend van één religieuze richting en is ook niet overwegend rijk of arm. Ook Dishoek heeft zo'n gevarieerde bevolkingsopbouw. Daarnaast zijn recreanten hier prominent aanwezig, als tweedewoning-bezitter of als gast in hotels, op campings, in B&B's of in slaapstrandhuisjes. De bevolking van Koudekerke en Dishoek is gastvrij voor nieuwe bewoners én gasten. Tegelijkertijd zijn de mensen ook een beetje op zichzelf; ze lopen niet vaak te hoop en hebben zelden een gezamenlijk doel waar ze fanatiek voor gaan. Ook dát hoort bij het DNA van Koudekerke en Dishoek. Koudekerke is tegenwoordig een bedrijvige plaats met een groot aantal ondernemers in veel uiteenlopende branches. De bedrijven zijn (groten)deels gericht op het toerisme en deels op de regionale verzorging. Een aantal bedrijven bedient beide gebieden. Het toerisme en de lokale en regionale markt vormen samen het economisch draagvlak en zorgen voor continuïteit. Voor de leefbaarheid van het dorp zijn de grotere algemene voorzieningen, zoals de supermarkt en het gezondheidscentrum, van groot belang.

3. Visies

3.1 De kernen Koudekerke (bij de stad) en Dishoek (aan zee)

Koudekerke is een afgerond dorp, duidelijk gescheiden van Middelburg en Vlissingen en tegelijkertijd daarmee verbonden door goede weg- en busverbindingen en fietspaden. Door zijn rustige landelijke ligging en de nabijheid van stedelijke voorzieningen is Koudekerke een aantrekkelijk dorp om te wonen. In de zomermaanden gaat de drukte van het strandtoerisme langs de 'Zeeuwse Riviera' deels aan Koudekerke voorbij; Koudekerke ligt aan een doorgangsroute en is niet echt een zelfstandige toeristische bestemming. Voor de rust niet verkeerd, maar ook wel een beetje jammer. De dorpskern kan best wat levendigheid gebruiken. Een goed aanbod van winkels en voorzieningen, culturele activiteiten en vrolijke terrasjes op het Dorpsplein, daar profiteren niet alleen toeristen van, maar óók de eigen inwoners en ondernemers.

In breder perspectief wordt er gepleit voor versterking van de stedelijke aantrekkelijkheid van Zeeland. Daarbij wordt nadrukkelijk gekeken naar Middelburg en Vlissingen, die zich samen zouden moeten ontwikkelen tot een stedelijk centrum met rond de 80.000 inwoners, met goed hoger en universitair onderwijs en daarbij horende voorzieningen. Zo'n ontwikkeling moet nadrukkelijk worden ondersteund vanuit het Walchers platteland, dat voor zijn voorzieningen van de stad afhankelijk is. Koudekerke kiest in deze ontwikkeling voor een eigen positie als dorp dicht bij de stad. Koudekerke moet geen woonwijk worden van de tweelingstad Middelburg-Vlissingen. Het wil zich in de periferie van die toekomstige stedelijke omgeving ontwikkelen tot een dorp met een eigen centrumkern met een voorzieningenniveau waar ook inwoners van omringende dorpen als Dishoek, Biggekerke en Meliskerke van kunnen profiteren.

Dishoek is een woon- en recreatieconcentratie met weinig structuur, die ruimtelijk gescheiden is van Koudekerke. Door de afstand lijkt het of de twee niets met elkaar te maken hebben. Bewoners, gebruikers en recreanten van beide kernen weten wel beter. Mensen van Dishoek doen hun boodschappen in Koudekerke, hun kinderen zitten er op school en zij zijn aangewezen op de gezondheidszorg en andere voorzieningen van het dorp. Omgekeerd trekken veel Koudekerkenaren naar het strand van Dishoek om er van de zon te genieten of uit te waaien. Het is gewenst dat Dishoek meer structuur krijgt en beter verbonden wordt met Koudekerke.

Het voorgaande, met daarbij de wens om met het cultuurhistorisch kapitaal en de ruimtelijke kwaliteit van het buitengebied weloverwogen om te gaan, leidt tot de volgende conclusies en actiepunten:

- a. Koudekerke moet gescheiden blijven van Middelburg en Vlissingen, niet alleen ruimtelijk, maar ook qua beleving. Het is belangrijk dat er scheidende zones blijven en dat duidelijk is waar de stad ophoudt en het dorp begint. De buitenplaatsen Der Boede, Moesbosch en Ter Hooge vormen de ruggengraat van deze scheidende zones. Behoud van hun robuuste groene karakter is daarom essentieel. Om deze groenelementen goed tot hun recht te laten komen is het belangrijk dat zij ingekaderd blijven in een open agrarisch gebied. Speciale aandacht verdienen dan ook de wegen door deze scheidende zones. Voorkomen moet worden dat zij verder dichtslibben met bebouwing. Langs de Middelburgse- en Vlissingestraat staat al veel bebouwing. Hier kan het groene karakter en de bufferfunctie versterkt worden door deze weg in te richten als laan (zoals nu al in de Beatrixlaan het geval is), die het dorp verbindt met Der Boede en Moesbosch.
- b. Het netwerk van wandel-, fiets- en ruiterspaden in en om Koudekerke dient te worden verbeterd. Koudekerke heeft op dit moment al een flink aantal van dergelijke paden, zoals het Bunkerpad, het Slobberduinse pad en het Laarzenpad langs de Biggekerkse Watergang. Deze paden vertrekken vanuit het dorp in de richting van de duinen en Middelburg. Het ontbreekt echter aan korte, aantrekkelijke, rondgaande wandelroutes die niet alleen vanuit het dorp vertrekken maar daar ook weer terugkomen ('dorpsrondjes'). Dit is met name het geval aan de oost- en zuidzijde van het dorp. De meest voor de hand liggende wensen op middellange termijn zijn:
 - Doortrekken van het Bunkerpad vanaf de begraafplaats in de richting van het Lange Weegje om vervolgens aan te sluiten op de wandelroutes aan de zuidzijde van het dorp.
 - Wandelmogelijkheid vanaf Koningshof naar de Ter Poorteweg en vervolgens over de landgoederen van Der Boede en Moesbosch richting Galgeweg, Broedershoekweg en Koksweg.
 - Wandelkortsluiting vanuit het Meulpad en de Keiweg over het volkstuintencomplex richting Koksweg, Broedershoekweg en Galgeweg.
- c. De kern van Koudekerke heeft op dit moment enkele belangrijke groenelementen, zoals het parkje aan de Kerkhoflaan en de omgeving van de begraafplaats aan de Biggekerksestraat. Dit zijn echter nog geïsoleerde eilanden. Het groen in en rondom het dorp verdient daarom verbetering. Te denken valt aan het planten van bomen bij de inrichting van kruispunten ter bevordering van de verkeersveiligheid.
- d. De kern Dishoek verdient meer structuur en versterking van zijn identiteit. Dat zal zowel de leefbaarheid als de toeristische aantrekkelijkheid van Dishoek ten goede komen. Het opstellen (en uitvoeren) van een groenplan, met daarin een compensatie voor het recente verloren gaan van het bos op de locatie van hotel Zeeduin, lijkt hiervoor de meest aangewezen weg. Tegelijkertijd zou er gewerkt moeten worden aan de vanzelfsprekende verbindingen met Koudekerke:
 - Heldere route-aanduiding van Dishoek naar Koudekerke en omgekeerd voor wandelaars, fietsers en autoverkeer. Voor veel toeristen is die route nu nog onduidelijk.
 - Herinrichting en verbreding van het Slobberduinse pad, zodat wandelaars, fietsers en ruiters elkaar niet meer in de weg zitten. Dit kan bijvoorbeeld door het huidige wandelpad tot ruiterspad te maken en het ruiterspad tot wandelpad. Verschillende gebruikers van de paden worden dan beter gescheiden.
 - De kruising van het Slobberduinse pad met de Zwaanweg moet anders worden ingericht om de veiligheid van wandelaars, ruiters en fietsers te verbeteren. De mogelijkheid van een 'knip' in de Zwaanweg moet worden onderzocht. Als dat niet mogelijk blijkt, moet er in ieder geval een constructie komen met verkeersdrempels en een verkeersluis.
 - Er is reconstructie nodig van de wandel- en fietspaden rondom Dishoek. Deze zijn nu te smal en worden gebruikt door verschillende typen gebruikers, waardoor onveilige situaties ontstaan. Paden moeten verbreed worden en wandelaars, fietsers en ruiters moeten ieder een eigen pad krijgen. Het smalle, gevaarlijke en in onbruik geraakte fietspad door het bos ten zuiden van Dishoek kan beter vervallen of worden ingericht voor enkel wandelaars

3.2 Onze dorpskern en haar ontsluiting

Na de Tweede Wereldoorlog zijn in Koudekerke verschillende nieuwe woonwijken gebouwd. Zij hebben weinig relatie met elkaar; het onderlinge verband lijkt soms te ontbreken. Verder is onduidelijk waar het eigenlijke dorpscentrum ligt. Op dit moment zijn er verschillende plekken met een zekere centrumfunctie: het Dorpsplein, de omgeving van de supermarkt EMTÉ en het Gezondheidscentrum Koudekerke en Sport- en gemeenschapscentrum De Couburg aan de Middelburgsestraat. Na het gereedkomen van de rondweg is deze straat opnieuw ingericht, maar zij heeft nog steeds het karakter van een doorgaande weg. Op drukke dagen is het parkeren op en rond het Dorpsplein een probleem. De bushaltes bevinden zich niet in het centrum, maar aan de rand van het dorp. Bezoekers van buitenaf die van de bus gebruik maken, moeten relatief ver lopen naar de dorpskern. Ook vinden zij niet vanzelfsprekend de weg naar het woon-zorgcomplex De Brouwerij of bestemmingen op Karreveld.

In de toekomst dient voor de volgende punten een oplossing te komen:

- a. De ontwikkeling van een duidelijk herkenbaar dorpscentrum. Daarvoor zijn verschillende varianten denkbaar. Welke worden gerealiseerd is sterk afhankelijk van het vermogen en de bereidheid van ondernemers om -individueel of gezamenlijk- initiatieven te nemen en te investeren. In algemene zin gelden de volgende prioriteiten:
 - Het Dorpsplein is het historische centrum van het dorp en vormt met de kerk een mooi beeldbepalend element. De architectonische uitstraling van het Dorpsplein als geheel kan echter veel krachtiger. Daarom dient er een visie te komen op het toekomstig bouwen en verbouwen op en rond het Dorpsplein, om zo de beeldkwaliteit van dit deel van het dorp te verbeteren en versterken.
 - Het Dorpsplein verdient tevens meer levendigheid. Dat kan op meerdere manieren worden bereikt: appartementen voor permanente bewoning door senioren of jongeren, ruimte voor winkeltjes (eventueel ook tijdelijk, in de vorm van kraampjes) en uitbreiding (of verbreding) van de huidige horeca.
 - De omgeving van de supermarkt EMTÉ vraagt om een herstructurering, gericht op een efficiënter ruimtegebruik en een betere ontsluiting. Zo'n herstructurering biedt mogelijkheden voor de koppeling van winkels en bedrijven met wonen, zorg en andere functies.
- b. Met het gereedkomen van de rondweg hebben Koudekerke en omgeving een soepele ontsluiting naar zowel de A58 als het kustgebied van westelijk en noordelijk Walcheren. Doorgaand verkeer en vooral het zwaardere landbouwverkeer horen nu niet meer in het dorp thuis en moeten zoveel mogelijk over de rondweg worden geleid. Het middendeel van de Middelburgsestraat moet meer onderdeel van het dorpscentrum worden en daar het karakter krijgen van een echte 30-kilometerstraat. Het dorpscentrum is dan op verschillende manieren (Beatrixlaan, Middelburgsestraat, Duinstraat, Braamweg) snel en gemakkelijk ontsloten naar en vanaf de rondweg. De ontsluiting over de Braamweg moet worden verbeterd. Dat is ook nodig voor de bereikbaarheid van Karreveld. Op iets langere termijn kan de Braamweg zich dan ontwikkelen tot de hoofdontsluiting van de dorpskern.
- c. Aan de beide uiteinden van de Middelburgse straat (bij het Gezondheidscentrum en het Sport- en gemeenschapscentrum De Couburg, respectievelijk ter hoogte van het huidige benzinestation) zullen knooppunten moeten worden ontwikkeld, waar verschillende vormen van vervoer bij elkaar komen, bijvoorbeeld:
 - Ruimte voor het langparkeren van auto's van bezoekers.
 - Halteplaats voor de bussen van en naar Middelburg, Vlissingen en Domburg.
 - Fietsenstalling voor buspassagiers die per fiets naar de bushalte komen.
 - Oplaadplek voor e-auto's.
 - Centrale informatievoorziening over de ligging en bereikbaarheid van diverse voorzieningen in het dorp.
 - Tips over wandel- en fietsroutes in en rondom het dorp.

3.3 Onze sociale kant

De samenleving verkeert in een spannende fase. Veel dingen, die eens vanzelfsprekend leken, veranderen in onze kerheden. Heb ik straks nog wel werk? Kan ik mijn hypotheek nog wel betalen? Wordt er nog wel voor ons gezorgd als we straks ouder en afhankelijker zijn? Het zijn allemaal vragen die ieder van ons bezighouden. Als gezegd zijn Koudekerke en Dishoek kernen met een gevarieerd samengestelde bevolking, waar veel mensen een beetje op zichzelf zijn. Daarom zullen hier andere oplossingen moeten worden gevonden dan in de vaak kleinere kernen met een grotere samenhang. In beide kernen domineert immers geen enkele stroming. Er is van alles wat en dat geeft beide kernen een open en ontvankelijk karakter. Als straks de bevolking veel zelf moet oplossen en het meer moet hebben van burenhulp en mantelzorg, dient de samenhang in de gaten te worden gehouden. Het is belangrijk dat de mensen elkaar kennen en van elkaars noden op de hoogte zijn om het, ieder voor zich én samen, plezierig te hebben. Gelukkig zijn er (nog) bloeiende verenigingen en wordt er nu al hulp aan elkaar verleend en aandacht aan elkaar geschonken.

Om de sociale samenhang en het welbevinden in Koudekerke en Dishoek voor de toekomst zeker te stellen, zijn er de volgende voorstellen:

- a. Het basisonderwijs is een belangrijke factor ter bevordering van de samenhang in een gemeenschap. De twee scholen in Koudekerke spelen dus een cruciale rol en zouden moeten samenwerken met ruimte en respect voor de verschillende levensovertuigingen en met aandacht voor meer en minder getalenteerden. Fuseren is een ingewikkeld proces dat om bestuurlijke daadkracht en visie vraagt, maar één vitale en kwalitatief hoogwaardige school is toch het eindperspectief. Daarbij gaat het niet alleen om de basisscholen, maar ook om de peuteropvang en de naschoolse opvang.
- b. Verenigingen spelen een belangrijke rol in beide kernen. Maar het wordt voor de verenigingen steeds moeilijker om voldoende kandidaat-bestuurders en vrijwilligers te vinden. Besturen van de verenigingen zouden met elkaar in gesprek moeten gaan over een alternatieve structuur, waarin het mogelijk is om efficiënter te besturen en de inzet van vrijwilligers vorm te geven. Zo zou gedacht kunnen worden aan het in één organisatie onderbrengen van dorpsraad en dorpsvereniging en van meerdere sportactiviteiten in één sportvereniging met verschillende secties. Ook voor de verschillende onderdelen van het culturele dorpsleven is zo'n opschaaling denkbaar in de vorm van een cultuurvereniging.

- c. Voor het genieten van muziekuitvoeringen, toneel, dans, lezingen etc. gaan de inwoners van beide kernen meestal naar Middelburg, Vlissingen of Goes. De daar gevestigde theaters brengen landelijk bekend vermaak. De stuurgroep dorpsvisie is van mening dat het een meerwaarde zou geven als in het eigen dorp vaker genoten kan worden van muziekuitvoeringen van eigen Koudekerkse bodem, of van lezingen van lokale deskundigen over de eigen geschiedenis of natuurlijke omgeving. Ook minder bekende gezelschappen zou de gelegenheid geboden moeten worden om er een podium te vinden. In Dishoek is al een heel leuke ervaring opgebouwd op dit gebied. Het voorstel is een cultuurcommissie Koudekerke/Dishoek in het leven te roepen om de mogelijkheden in kaart te brengen en voorstellen te ontwikkelen. Mogelijk in combinatie met de in het vorige punt genoemde cultuurvereniging.
- d. In Sport- en gemeenschapscentrum De Couburg vinden veel uiteenlopende activiteiten plaats: sport, vergaderingen, muziek, herdenkingsbijeenkomsten etc. Toch is De Couburg niet voor alle activiteiten even geschikt. Sommige activiteiten passen beter in een andere omgeving. Het voorstel is om van De Couburg een zaalsportcentrum te maken met een uitbreiding van de voorzieningen (misschien tafeltennis, bowling) met aandacht voor de interesses van de jeugd, en een daarbij passende kantine. De Klimop is zeer geschikt voor vergaderingen van uiteenlopende omvang, cursussen en dergelijke. Voor culturele activiteiten zou de beeld- en sfeerbepalende kerk op het Dorpsplein van grote betekenis kunnen zijn. Onze kerk is een belangrijk icoon voor Koudekerke en Dishoek. Vaker hebben kerken andere dan uitsluitend religieuze functies vervuld, maar steeds met een maatschappelijke betekenis. In Koudekerke zou een verkennend onderzoek naar de mogelijkheden en de grenzen moeten plaatsvinden met respect voor overtuigingen. De toeristenkerk in Dishoek zou hierbij betrokken kunnen worden voor zomerse activiteiten en tentoonstellingen.
- e. Door de opschaling van het gemeentebestuur naar één gemeente Veere is ook de gemeentelijke dienstverlening op grotere afstand gekomen van de meeste burgers in deze gemeente. Het voorstel is dat het gemeentebestuur in overweging neemt een rijdend loket te realiseren, waarin veel voorkomende administratieve formaliteiten afgehandeld kunnen worden en waar ook sociale loketfuncties kunnen worden ondergebracht. In elke kern (binnen de gemeente Veere) zou dit loket wekelijks op enkele vaste tijden op een markant punt beschikbaar moeten zijn. De bibliobus is een voorbeeld van hoe het zou kunnen. Deze leent zich overigens voor verdere uitbreiding. Een ander aandachtspunt is ook de digitale bereikbaarheid van de overheid. Hiervoor komen allerlei mogelijkheden beschikbaar, maar niet iedereen kan hier onmiddellijk mee omgaan. Hiervoor is ondersteuning gewenst.

3.4 Onze economie

In Koudekerke en Dishoek zijn relatief veel ondernemers actief. Hun bedrijven zijn verspreid over Karreveld, de dorpskern en Dishoek. Alom wordt erkend dat de vitaliteit van Koudekerke en Dishoek sterk afhangt van een gezonde economische bedrijvigheid. Het huidige goede voorzieningenniveau, zoals de supermarkt en het gezondheidscentrum, wordt bepaald door de mate waarin eigen bewoners, mensen uit omliggende kernen en toeristen in onze kern hun inkopen doen. Vooruit blijven denken is van belang om ervoor te zorgen dat we in 2030 net zo tevreden zijn als nu.

De volgende zaken verdienen in dit kader de aandacht.

- a. Een belangrijk aandachtspunt is de uitstraling en de ontsluiting van het Koudekerkse bedrijventerrein Karreveld. Het ligt er op dit moment wat somber en niet goed onderhouden bij en er is leegstand. Bovendien is de toegang vanaf de rondweg ver beneden de maat. Om zittende en nieuwe ondernemers goed te faciliteren is het noodzakelijk dat de toegangsroute wordt verbeterd. Verder moet er terreinonderhoud worden gepleegd en moet er actief gezocht worden naar nieuwe ondernemers. Eén van de mogelijkheden is om meer publieksgerichte bedrijven toe te laten op Karreveld. Er komt dan meer leven en dat kan versterkend werken, ook voor de reeds aanwezige bedrijven. Ook zouden elders in de kern Koudekerke aanwezige bedrijven gestimuleerd kunnen worden om naar Karreveld te verhuizen. Het is de moeite waard om te onderzoeken hoe dat aantrekkelijk gemaakt kan worden. Verschillende partijen zouden hierin een rol kunnen spelen: de gemeente, de ondernemersvereniging, de federatie van ondernemersverenigingen (FOV) en de ondernemersmanager van de gemeente Veere. Voorgesteld wordt om een projectgroep in het leven te roepen waarin deze partijen zijn vertegenwoordigd. Deze projectgroep verkent de mogelijkheden, maakt een plan en legt dat voor aan de besluitvormers.
- b. Toerisme is voor Dishoek en Koudekerke een heel belangrijke tak van bedrijvigheid. Daarbij is het van belang dat het toeristisch-recreatieve product afgestemd blijft op de wensen van de gasten en dat de ruimtelijke kwaliteit van het Walcherse platteland wordt gerespecteerd. Voor onze kernen moet daarbij aan het volgende worden gedacht:
 - In de laatste jaren zijn er veel overnachtingsmogelijkheden bij gekomen. Daarmee wordt het nu de hoogste tijd om de aandacht te verleggen van de kwantiteit van het toeristisch product naar de kwaliteit ervan. Verouderde voorzieningen dienen aan de tijd te worden aangepast dan wel plaats te maken voor nieuwe bij nagenoeg gelijkblijvend beddenbestand. Er is slechts ruimte voor kleinschalige en kwalitatief hoogwaardige uitbreiding. Dat is de enige manier om ook in de toekomst aantrekkelijk te blijven voor de toerist.
 - Koudekerke en Dishoek hebben een bijzonder oorlogsverleden, dat het verdient om meer onder de publieke aandacht gebracht te worden. Daarbij moet worden gedacht aan voorzieningen (wandelpaden, bewegwijzering, routebeschrijvingen, zitbankjes, bezoekerscentrum met info en koffie etc.) in combinatie met een publieksgerichte campagne.
 - Alle winkeliers die dat willen zouden op de zondagen open moeten kunnen zijn. Voor de uitstraling zou het goed zijn als op en rond het Dorpsplein meer ruimte komt voor zomerwinkeltjes. In de vergunningensfeer zouden de belemmeringen hiertoe weggenomen moeten worden. Toeristgerichte winkels met babbelaars, bolussen en kunstnijverheid zijn maar enkele voorbeelden. Koudekerkse ondernemers zouden gemakkelijk toestemming moeten krijgen om op het flaneerplein in Dishoek zomerkraampjes neer te zetten om zo de economische verbinding Dishoek-Koudekerke te bevorderen. Wellicht bestaat er bij een ondernemer interesse om een paardentramverbinding tussen Koudekerke en Dishoek te onderhouden.
 - Tijdens de informatiebijeenkomsten over de dorpsvisie gingen stemmen op om de horeca, met name rond het Dorpsplein, uit te breiden en te verbeteren. Het gaat daarbij om kwaliteit, aanzicht en diversiteit.
 - Goed werkende WiFi-voorzieningen aan de kust.

3.5 Onze jeugd

De jeugd van 2030 in beide kernen is nu nog onbekend. Maar zeker is dat er jeugd zal zijn en daar zal ook aandacht voor moeten zijn. Deze dorpsvisie is gebaseerd op wat de jongeren van nu vinden van Koudekerke en Dishoek, en waar ze behoefte aan hebben. De vraag is hoe we de jeugd aan Koudekerke en Dishoek kunnen blijven binden en wat er moet gebeuren om ze bij onze samenleving betrokken te houden. Om hier een beeld van te krijgen hebben we op beide basisscholen met kinderen gesproken. Ook is er een groepsdiscussie geweest met jongeren van 11 tot 19 jaar. Alle ideeën en wensen, voortgekomen uit deze gesprekken, zijn geïnventariseerd en verwerkt in deze dorpsvisie.

Duidelijk is geworden dat de jeugd van Koudekerke en Dishoek zich hier, net als de volwassenen, thuisvoelt en tevreden is over de voorzieningen. Al is er op onderdelen wel gefundeerde kritiek:

- a. De jeugd vindt de speelvoorzieningen onvoldoende (zowel in Koudekerke als in Dishoek). Ze zijn vies en slecht onderhouden en in onvoldoende mate aanwezig. De speelvelden zijn bevuild met hondenpoep en ze zijn in slechte staat. De voorzieningen zijn niet zo modern. In Dishoek wordt het gebrek aan speelvoorzieningen binnenkort nijpend omdat er veel verblijfsaccommodaties zijn bijgebouwd zonder dat daarbij nieuwe speelvoorzieningen zijn of worden gerealiseerd.
- b. Er leven wensen om de mogelijkheid tot serieus sporten te verruimen. Sportveldjes met echte goals, een trimbaan, een mountainbikeparcours, verbetering van ruiterspaden (nu te modderig en te zacht), mogelijkheden voor tafeltennis en basketbal. De voorkeur gaat uit naar gescheiden voorzieningen voor jeugd tot en jeugd vanaf 6 jaar.
- c. De jeugd vanaf circa 14 jaar wil kunnen uitgaan en richt zich daarbij niet uitsluitend op het eigen dorp. Ze gaan ook naar Vlissingen, Middelburg en Zoutelande. Datgene wat voor de jeugd in het eigen dorp wordt georganiseerd wordt niet spannend gevonden en ook een beetje oubollig. De gedraaide muziek is saai, en de accommodatie is ook niet spannend. Podium-Z wordt zeer gewaardeerd en er wordt gesuggereerd om bij de organisatie van discofeesten en andere evenementen samen te werken met Podium-Z; daar wordt het allemaal wat 'cooler' van. Er moet ook naar andere accommodaties worden gezocht. Nieuwe activiteiten hoeven niet altijd per se uitsluitend voor jongeren georganiseerd te worden, als ze er maar toegang toe hebben.
- d. Het moeilijkste onderwerp zijn de hangplekken; ze moeten er zijn maar ook weer niet formeel als zodanig benoemd worden, want dan is de lol eraf. De behoefte eraan verschilt per seizoen, per generatie en per jaar.
- e. De volgende suggesties zijn nog gedaan:
 - Pizzeria in het dorp.
 - Een snoepwinkeltje op het Dorpsplein.
 - Meer evenementen in de zomer, juist ook voor jongeren.
 - Een ijskar of -winkeltje.
 - Meer bankjes bij het Meulpadveldje.
- f. Tot slot een oproep aan de verschillende organisaties die zich met jeugd en jongeren bezighouden (bijvoorbeeld Stichting Welzijn Veere, de dorpsvereniging, de sportverenigingen, de gemeente en de school) om gezamenlijk in contact te treden met de jeugd en een samenhangende aanpak op te stellen.

3.6 Onze woningen

Door hun gunstige ligging ten opzichte van Middelburg, Vlissingen en de kust bieden Koudekerke en Dishoek een zeer geschikte woonomgeving voor zowel hen die in het dorp geboren zijn als voor mensen van elders. Het voorzieningenniveau is daarmee in overeenstemming. De leeftijdsopbouw van de bevolking is de laatste jaren aan het veranderen en deze ontwikkeling gaat nog wel even door. Dat uit zich in vergrijzing en een andere gezinssamenstelling. Het aantal inwoners zal in de komende jaren gelijk blijven of mogelijk iets afnemen maar het aantal huishoudens, met name van ouderen en jongeren, zal iets toenemen. Het woningaanbod is daarmee niet meer in overeenstemming. Er zullen dus scenario's bedacht moeten worden om ervoor te zorgen dat in de toekomst in Koudekerke een evenwicht op de woningmarkt bestaat. De afspraken tussen gemeente en provincie over het aantal nieuw te bouwen woningen op Walcheren laten niet toe dat in Koudekerke in de komende tijd nog grootschalige uitbreidingen worden gerealiseerd. Net als in de sector verblijfsaccommodaties voor toeristen zal het in de woningsector meer moeten gaan om aanpassing van het bestaande woningaanbod aan de veranderde behoefte, dan om nieuwbouw. Wel kan een lichte uitbreiding plaatsvinden door herinrichting van gedateerde woon- en bedrijfscomplexen.

De volgende voorstellen worden gedaan m.b.t. de woningsector:

a. Mismatch woningmarkt.

Er is een mismatch tussen vraag en aanbod op de woningmarkt. Als gevolg van de vergrijzing is er bijvoorbeeld een grote vraag naar verschillende vormen van woningen voor senioren. Zij hebben heel andere wooneisen dan gezinnen en kunnen dus moeilijk uit de voeten met eengezinswoningen. Daarnaast speelt ook de manier waarop woningen worden aangeboden een belangrijke rol. Zo is de laatste tijd de vraag naar goede en niet te dure huurwoningen sterk toegenomen. Deze mismatch vraagt om een gestructureerde aanpak. Daarvoor zal ruimte binnen de bebouwde kom gezocht moeten worden, omdat de mogelijkheden voor dorpsuitbreiding vrijwel ontbreken. Herstructurering en ver(nieuw)bouw van bestaande complexen van gedateerde woningen en bedrijven is gewenst.

b. Woonomgeving jonge gezinnen.

In de woonomgeving van gezinnen met kinderen zal de aandacht gericht moeten zijn op het realiseren van kindvriendelijke, veilige speelplekken in de buurt van de woningen, gericht op de kleinere kinderen.

c. Kangoeroewoningen.

Een kangoeroewoning is een zelfstandige woonvorm voor mensen die afhankelijk zijn van zorg. Het zijn eigenlijk twee zelfstandige woningen onder één dak: één woning voor de zorgvrager(s) en één voor de mantelzorger. De woningen zijn onderling met elkaar verbonden. Mensen die behoefte hebben aan een kangoeroewoning moeten daarvoor ook in Koudekerke de ruimte krijgen.

3.7 Onze duurzaamheid

Duurzaamheid is nu al een belangrijk onderwerp en niemand zal bestrijden dat deze betekenis in de komende jaren snel zal toenemen. Het energievraagstuk, de klimaatverandering, de uitputting van grondstoffen, de gezondheid van het milieu, ze zijn allemaal van belang, lokaal én mondiaal. Met deze dorpsvisie kan uiteraard niet alles plotseling onder controle worden gebracht, maar iedere kern of dorp moet naar vermogen een bijdrage leveren om de aarde leefbaar te houden.

De volgende onderwerpen zijn in Koudekerke en Dishoek aan de orde:

a. Energieneutrale kernen Koudekerke en Dishoek.

Er liggen mogelijkheden om in belangrijke mate te voorzien in de eigen energiebehoefte. Er is ruimte voor grootschalige energieopwekking door plaatsing van zonnepanelen op de voormalige vuilstortplaats en mogelijk ook op gebouwen met een groot dakoppervlak. Er zijn ondernemers uit de eigen kern die interesse hebben getoond zo iets te realiseren. Al tijdens het opstellen van de dorpsvisie heeft dit idee geleid tot overleg tussen ondernemers, stuurgroep en de gemeente. Een kansrijk idee. Niet alleen particulieren, maar ook ondernemers, de scholen, de woningbouwvereniging en de gemeentelijke accommodaties kunnen hierin participeren en hiervan profiteren.

b. Energieneutrale woningen en gebouwen.

Afzonderlijke woningen en gebouwen moeten zoveel mogelijk energieneutraal zijn. Die gedachte moet uitgangspunt zijn bij nieuwbouwprojecten. Daarnaast moet onderzocht worden hoe bestaande woningen en bedrijfsgebouwen meer en beter geïsoleerd kunnen worden. Dit zou beschreven dienen te worden in een programma van eisen. Het omvangrijke particuliere woningbezit in onze kern maakt het moeilijk om het projectmatig aan te pakken. Maar het is de moeite waard om te onderzoeken welke mogelijkheden er zijn. Datzelfde geldt voor de woningvoorraad van de woningbouwvereniging en de gemeentelijke accommodaties.

c. Als gevolg van de klimaatverandering wordt in de toekomst heviger regenval verwacht. Het is hier en daar al duidelijk dat er in zulke gevallen wateroverlast kan ontstaan. Betegelde tuinen, de tekortschietende drainage en riolering vragen om een brede verkenning en een visie op langere termijn. Ook hier kunnen particulieren veel betekenen. Minder betegelde tuinen en bufferopvang van water voor particulier gebruik zouden kunnen helpen. Hierbij is deskundige, projectmatige voorlichting nodig ter stimulering van het particulier initiatief, en misschien een lokale ondernemer die hierin een markt ziet.

4. Samenvatting en uitvoeringsprogramma

Het is goed wonen en werken in Koudekerke en Dishoek. De meeste inwoners zijn tevreden over hun kern. Het is echter niet vanzelfsprekend dat het altijd goed blijft gaan. In het vorige hoofdstuk zijn, vanuit verschillende invalshoeken, trends en ontwikkelingsperspectieven geschetst. Op basis daarvan zijn oplossingsrichtingen, voorstellen en maatregelen geformuleerd die ertoe bijdragen dat het in 2030 nog steeds goed wonen en werken is in Koudekerke en Dishoek. Dit hoofdstuk is daarvan een samenvatting, waarbij bij ieder aandachtspunt concrete actiepunten zijn geformuleerd. De dorpsraad en de ondernemersvereniging van Koudekerke roepen als initiatiefnemers alle inwoners en ondernemers van Koudekerke en Dishoek op om zich actief in te zetten voor de realisatie en actualisatie van onderstaande oplossingen, voorstellen en maatregelen.

1. Koudekerke en Dishoek zijn kernen met een rijk verleden. Er moet aandacht zijn voor het behoud van cultuur-historisch kapitaal en de ruimtelijke kwaliteit van het dorp en zijn omgeving.
2. Er moet meer bekendheid gegeven worden aan het oorlogsverleden van Koudekerke en omgeving.
Actiepunten:
 - *Uitbreiden van de bunkerroute en deze verbinden met de oorlogsgraven en het oorlogsmonument.*
 - *Het landfront en het voormalig slagveld van Dishoek en Valkenisse meer in het centrum van de belangstelling plaatsen.*
3. Koudekerke moet gescheiden blijven van Middelburg en Vlissingen, niet alleen ruimtelijk maar ook qua beleving en zelfstandigheid, met een kern met een voorzieningenniveau waar ook inwoners van omliggende dorpen van kunnen profiteren. Koudekerke moet zijn eigen positie ten opzichte van Vlissingen en Middelburg behouden.
Actiepunten:
 - *Voorkomen dat de Middelburgsestraat/Koudekerkseweg en de Vlissingsestraat (verder) dichtslibben met lintbebouwing.*
 - *Versterking van Ter Hooge, Der Boede en Moesbosch en het omliggende agrarisch gebied als groene zones.*
 - *Doortrekken van de laanbeplanting van de Beatrixlaan langs de Vlissingsestraat richting Der Boede.*

4. Aanleg van rondgaande wandelmogelijkheden rondom Koudekerke ('dorsrondjes'), vooral ook aan de oost- en zuidzijde van het dorp.

Actiepunten:

- *Doortrekken Bunkerp pad vanaf de begraafplaats langs de watergang in de richting van het Lange Weegje.*
- *Wandelmogelijkheid vanaf Koningshof naar de Ter Poorteweg en vervolgens over Der Boede en Moesbosch richting Galgeweg, Broedershoekweg en Koksweg.*
- *Wandelmogelijkheid vanaf het Meulpad en de Keiweg over het volkstuintencomplex naar de Koksweg en verder.*

5. Uitbreiding groen in beide kernen, en versterking van de ruimtelijke structuur en de identiteit van Dishoek.

Actiepunt:

- *Er moet een groenplan voor Dishoek worden opgesteld.*

6. Koudekerke en Dishoek moeten meer en beter met elkaar worden verbonden.

Actiepunten:

- *Heldere route-aanduiding van Dishoek naar Koudekerke en omgekeerd voor wandelaars, fietsers en automobilisten.*
- *Herinrichting en verbreding van het Slobberduinse pad, zodat wandelaars, fietsers en ruiters elkaar niet meer in de weg zitten. Dit kan door van het huidige wandelpad ruiterspad te maken, en van het huidige ruiterspad wandelpad.*
- *Reconstructie van wandel- en fietspaden rondom Dishoek.*
- *De kruising van het Slobberduinse pad met de Zwaanweg moet anders worden ingericht om de veiligheid van wandelaars, ruiters en fietsers te verbeteren.*

7. Het centrum van Koudekerke moet worden versterkt en verder ontwikkeld.

Actiepunten:

- *Er moet een visie worden ontwikkeld op het versterken van de beeldkwaliteit van het Dorpsplein.*
- *Het Dorpsplein verdient meer levendigheid, waarbij moet worden gedacht aan een combinatie van wonen (appartementen voor senioren en jongeren), winkeltjes en uitbreiding (of verbreding) van de horeca.*
- *De omgeving van de supermarkt EMTÉ vraagt om een herstructurering, gericht op een efficiënter ruimtegebruik en een betere ontsluiting. Zo'n herstructurering biedt mogelijkheden voor de koppeling van winkels en bedrijven met wonen, zorg en andere functies.*

8. Het doorgaande verkeer en zwaar landbouwverkeer moet over de rondweg worden geleid. Het dorpscentrum moet via ontsluitingswegen goed op deze rondweg worden aangesloten.

Actiepunten:

- *Het middendeel van de Middelburgsestraat/Duinstraat moet als echte 30-kilometerstraat onderdeel worden van het dorpscentrum.*
- *De ontsluiting van het dorpscentrum en Karreveld over de Braamweg naar de rondweg moet worden verbeterd.*
- *Aan de beide uiteinden van het middendeel van de Middelburgsestraat moeten knooppunten komen waar verschillende vormen van verkeer bij elkaar komen.*

9. De samenwerking op het gebied van voorzieningen en vereniging moet verder worden uitgebouwd en versterkt.

Actiepunten:

- *De samenwerking van de basisscholen in Koudekerke moet verder worden versterkt, met één Koudekerkse school als eindperspectief.*
- *Het verenigingsleven wordt in overweging gegeven om bestuurlijk op te schalen; bijvoorbeeld één bestuur voor dorpsvereniging en dorpsraad. Iets dergelijks zou ook kunnen bij de verschillende sportverenigingen en de verschillende onderdelen van het culturele dorpsleven.*

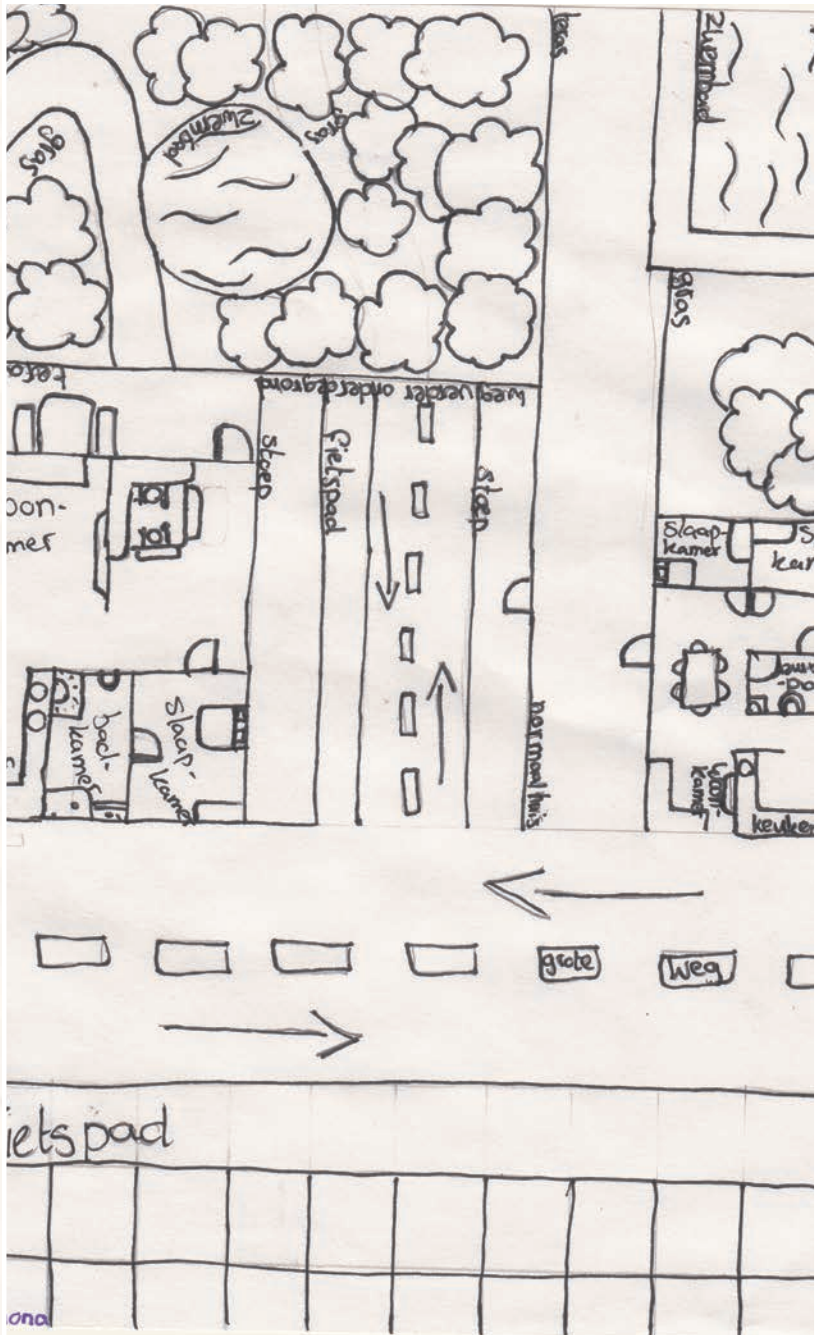
10. Er moeten meer culturele activiteiten georganiseerd worden in Koudekerke.
Actiepunten:
 - *Er moet een cultuurcommissie Koudekerke/Dishoek komen, die een eigen 'cultuurprogramma' voor Koudekerke ontwikkelt.*
 - *Nadere bezinning op het gebruik en de inrichting van de verschillende gebouwen voor activiteiten en presentaties (Sport- en gemeenschapscentrum De Couburg, De Klimop etc.).*
 - *Onderzoek naar de mogelijkheden van culturele activiteiten e.d. in de kerk op het Dorpsplein en de toeristenkerk in Dishoek.*
11. Dienstverlening en voorzieningen moeten naar de burger komen en niet omgekeerd.
Actiepunten:
 - *Rijgend gemeenteloket, op vaste tijden op een markante plek in het dorp, waar mensen voor veel voorkomende administratieve formaliteiten en sociale zaken terecht kunnen.*
 - *Ondersteuning aan burgers, die moeite hebben met de digitale bereikbaarheid van de gemeente.*
12. Gezonde economische bedrijvigheid is nodig om Koudekerke en Dishoek als woon- en leefgebied vitaal te houden.
Actiepunten:
 - *Karreveld moet het kloppend hart worden van het bedrijfsleven van Koudekerke. Daarbij is zowel de inrichting van het bedrijventerrein zelf een aandachtspunt als de mogelijke vestiging van bedrijven die nu nog verspreid in de kern zitten.*
 - *De ontsluiting van Karreveld naar de rondweg moet worden verbeterd. De Braamweg, en vooral de brug in deze weg moeten worden verbreed.*
13. Uitbouw van het toeristisch-recreatief product, waarbij het vooral gaat om een verbetering van de kwaliteit en niet om de kwantiteit.
Actiepunten:
 - *Meer uitstraling en gezelligheid op en rond het Dorpsplein en in Dishoek. Meer ruimte voor (zomer)winkeltjes en uitbreiding of verbreding van de bestaande horeca.*
 - *Meer onder de publieke aandacht brengen van het oorlogsverleden van Koudekerke (voorzieningen als wandelpaden, bewegwijzering, routebeschrijvingen, zitbankjes, bezoekerscentrum).*
14. Koudekerke en Dishoek moeten ook in de toekomst aantrekkelijk blijven voor jeugd en jongeren. Niet alleen voor de eigen bevolking, maar ook voor toeristische gasten. Dat vraagt om een eigen actieprogramma (jeugd en jongeren).
Actiepunten:
 - *De kwaliteit en de kwantiteit van de speelvoorzieningen moeten beter. De speelvoorzieningen zijn nu vies, slecht onderhouden en gedateerd.*
 - *Meer uitgaansmogelijkheden en eigentijds vertier in Koudekerke voor jongeren in de leeftijd van 12-16/17.*
 - *Dishoek vraagt uitbreiding van speelvoorzieningen, gezien de recente uitbouw van verblijfsaccomodaties.*
15. Het woningaanbod in Koudekerke vraagt om een herstructurering. Daarbij gaat het niet zozeer om méér woningen als wel om ándere woningen.
Actiepunten:
 - *Herstructurering van een of enkele gedateerde complexen van woningen en/of bedrijven om daarmee de woningmarkt in Koudekerke een impuls te geven.*
 - *Uitbreiding van het aantal seniorenwoningen, zowel voor zelfstandige bewoning als in de woon-zorgsfeer.*
 - *Verbreding van het aanbod van huurwoningen voor verschillende doelgroepen: starters, senioren én (een-ouder)gezinnen. .*

16. Koudekerke moet een bijdrage leveren aan een duurzame wereld.

Actiepunten:

- *Koudekerke en Dishoek ontwikkelen zich richting 2030 tot energieneutrale kernen.*
- *Oprichten energie-coöperatie.*

5. Verantwoording

De initiatiefnemers van deze dorpsvisie, de ondernemersvereniging en de dorpsraad, zijn de overtuiging toegedaan dat een dorpsvisie op twee pijlers moet rusten: draagvlak en inhoud. Bij de totstandkoming ervan zijn verschillende stappen gezet die ervoor moesten zorgen dat de dorpsvisie inderdaad uitdraagt wat er leeft onder de bewoners.

Het opstellen van de dorpsvisie begon met een openbare bijeenkomst (10 maart 2015) waarvoor alle bewoners, instellingen en organisaties van Koudekerke en Dishoek waren uitgenodigd. De opkomst van vijftig personen was bemoedigend. De avond bleek nuttig, de reacties waren positief en enthousiast en de participatie was uitstekend. Ook kon naar aanleiding van deze avond met een aantal mensen een stuurgroep worden samengesteld die met de resultaten van die avond aan de slag is gegaan. Elk lid van de stuurgroep werd eigenaar van een thema, dat vervolgens met een werkgroep, de een wat groter dan de andere, is uitgewerkt. Dat leidde tot een eerste aanzet met daarin een ruwe schets van de inhoud met hun globale strekking.

Deze eerste aanzet werd opnieuw op een avond aan het dorp voorgelegd (2 maart 2016). Wederom waren alle bewoners en instellingen uitgenodigd. Deze keer was de opkomst twee keer zo groot. Honderd aanwezigen waren actief en zeer participatief. Hun reacties waren een goede basis voor de volgende fase, het ontwikkelen en schrijven van een eerste complete concept-dorpsvisie. Dit concept is enkele malen herschreven en besproken in de stuurgroep.

Parallel aan het werk van de themagroepen werd in 2015 een interviewronde gehouden onder een aantal ondernemers, de basisscholen, zorginstellingen en de woningbouwcorporatie. Zij werden bevraagd over hun ideeën over de toekomst van Koudekerke en Dishoek. Ook deze ronde leverde belangrijk materiaal op voor de dorpsvisie.

Een initiatief van de
Ondernemersvereniging Koudekerke en
Dorpsraad Koudekerke.

